

Bioģeogrāfu aktivitātes Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātē

Augu un dzīvnieku ģeogrāfijas idejas atrodamas jau 19. gs. Latvijas dabas pētnieku darbos. Neskatoties uz to, ka Latvija ir neliela, V.Friebe, K.Kupfers, N.Malta, V.Eihe, A.Rasiņš, V.Eglītis, Z.Spuris un citi pētnieki ir rakstījuši par teritorijas biotisko nevienādību (nereti Baltijas un Ziemeļeiropas kontekstā), sugu augtņu un dzīvotņu saistību ar noteiktiem dabas reģioniem un šo sugu izplatību ierobežojošiem kritiskiem ģeogrāfiskiem faktoriem. Minētie redzamākie Latvijas augu un dzīvnieku ģeogrāfi ir visdažādāko dabaszinātņu nozaru pārstāvji (matemātiķi, ķīmiķi, biologi, mežzinātnieki), bet ne ģeogrāfi (izņēmums ir V.Eglītis). Acīm redzot, Zemes virsma kopumā, kā arī dabas reģioni, kas dažādā pakāpē ir piesātināti ar dzīvajiem organismiem, ir šo dažādu zinātnes nozaru speciālistus saistošs un vienojošs elements. Tieši ģeogrāfiskās telpas biotas un vides faktoru savstarpējā saistībā un atkarībā izpaužas bioģeogrāfijas kā dabas ģeogrāfijas zinātnes un citu dabas zinātņu novirzienu, metožu un koncepciju sintēze.

Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātē bioģeogrāfijas idejas studentu un akadēmiskā personāla vidū pēdējos 40 gados ir popularizējuši Dz.Apaļā, G.Ābele, R.Āva, A.Rasiņš, V.Eglītis, G.Daija, V.Melecis, M.Laiviņš un citi. Latvijas ģeogrāfu kongresa laikā 1996.gadā bija noorganizēts Bioģeogrāfijas un Ainavekoloģijas simpozījs, Latvijas Universitātes 80.gadu jubilejai veltītajā 57.konferencē 1998.gadā darbojās Bioģeogrāfijas sekcija, kurā ar ziņojumiem piedalījās Latvijas Universitātes, Latvijas dabas rezervātu un dažādu nozaru institūtu speciālisti.

Pašlaik bioģeogrāfija pasaulē ir viena no vitālākajām un perspektīvākajām dabas ģeogrāfijas nozarēm. Tam ir vairāki iemesli, bet svarīgākais, mūsdiā, ir biotas straujā migrācija nelīdzsvarotā vidē un pagaidām grūti prognozējamā šīs mainības ietekme uz cilvēka dzīves telpu. Šīs globālās problēmas ir ļoti svarīgas arī Latvijai, un tas stimulēja Bioģeogrāfijas laboratorijas izveidi Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātē – vienīgajā Ģeogrāfijas zinātnes centrā mūsu valstī.

Bioģeogrāfijas laboratorija tika izveidota 1998.gadā, tās pamatuzdevums ir pētnieciskā un zinātniskā darbība un līdzdalība bakalaura un maģistra studiju programmās (Bioģeogrāfija, Veģetācijas ģeogrāfija, Veģetācijas ekoloģija). Laboratorijas finansējums ir Ģeogrāfijas uz Zemes zinātņu fakultātes budžeta līdzekļi, Zinātnes padomes grants Latvijas veģetācijas ģeogrāfija un ekoloģija: augu sabiedrību un biotopu klasifikācija un dinamika (kopš 1997. gada). Uzsākot darbu, laboratorijā bija četri darbinieki – M.Laiviņš (laboratorijas vadītājs), S. Jermacāne, S. Laiviņa un doktorante L.Enģele.

Kopš laboratorijas izveidošanas sekmīgi aizstāvēts viens habilitācijas darbs un vairāki maģistra darbi, 1998.gadā:

Māris Laiviņš *Latvijas boreālo priežu mežu sinantropizācija un eitrofikācija* (habilitācijas darbs)

Dzintars Bilsēns *Latvijas medījamo dzīvnieku skaita dinamika*

Tija Fedotovska *Mežaudžu dinamika Rucavas un Taurenas integrālā monitoringa upju baseinos*

Guna Ivbule *Dažu Latvijas botānisko liegumu floras fitoģeogrāfiskā analīze*

Vija Kreile *Krustkalnu rezervāta meža augu sabiedrību klasifikācija*

Inese Silamiķele *Latvijas nezāļu floras fitoģeogrāfiskā analīze*

1999.gadā:

Solvita Jermacāne *Smaržzāles–parastās smilgas sabiedrību Anthoxantho-Agrostietum tenuis Sill.1933 em. Jurko 1969 klasifikācija un ekoloģija Latvijā (Piejūras zemiene, Austrumzemgale, Vidzemes augstiene).*

Katru gadu rudenī un pavasarī, papildinot teorētiskās bioģeogrāfijas (2.kurss) un meža pārvaldības (3. kurss) kursu studijas, studentiem ir iespēja braukt ekskursijā uz dažādām interesantām Latvijas vietām: ir apmeklēta Mežoles ilgtspējīgas mežsaimniecības etalonteritorija (Smiltene), Teiču, Grīņu, Slīteres dabas rezervāti, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts. Aktīvākie studenti (Dace Puķīte, Santa Ozola, Andris Klepers, Pauls Lielmanis, Voldemārs Šļaukstiņš, Mārcis Tīrums un Dainis Kandars) ir piedalījušies visos izbraukumos.

Par tradīciju kļūst maģistrantūras studiju programmas absolventu - bioģeogrāfu un laboratorijas darbinieku kopīgas ekskursijas Jāņu laikā dažādos Latvijas novados. 1998. gadā apmeklēts Teiču rezervāts, Seldžu (Lubāna) un Barkavas ozolu audze, Sosnovska latvāņa audze Barkavā; 1999. gadā - Gaujiena (Kalamecu un Markūzu gravas, Gaujienas dižsils, dolomīta atsegumi), Apekalns, Korneti, Kalncempji (Ates dzirnavas), Alūksne, Pededze (Jurenski), Kupravas liepu audze un Žīguri. Šīs ekskursijas ir ne vien iespēja iepazīties ar Latvijas dabu, bet iespēja diskutēt dabā gūt arī jaunas atziņas un ierosmes.

Māris Laiviņš